

НАУКОВИЙ ВИСНОВОК

щодо розгляді заяв про відкриття провадження у справі про банкрутство, що подані різними кредиторами боржника (застосування ч. 4 ст. 39 КУзПБ)

I.

Цей науковий висновок підготовлений на підставі частини 7 статті 303 Господарського процесуального кодексу України, ст. 47 Закону України «Про судоустрій та статус суддів», пунктів 1.2, 2.8, 3.2, 3.3 Положення про Науково-консультативну раду при Верховному Суді за зверненням судді Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду С.В.Жукова від 18.01.2022 № 31/0/26-22 та листа Вченого Секретаря НКР при ВС Л.М. Лобойка від 20.01.2022 № 7/0/27-22 у справі № 913/288/21 щодо викладених у зверненні питань:

1. Які дії слід вчинити господарському суду при одночасному розгляді заяв про відкриття провадження у справі про банкрутство, що подані різними кредиторами боржника, у відповідності до ч. 4 ст. 39 КУзПБ ?

2. Чи передбачає одночасний розгляд заяв про відкриття провадження у справі про банкрутство, які надійшли до дня підготовчого засідання, можливість господарському суду відкрити провадження за такими заявами одночасно, у разі їх обґрунтованості ?

3. У разі обґрунтованості заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство, яка надійшла до господарського суду першою і як наслідок відкриття провадження у справі про банкрутство за такою заявою, інші заяви, які надійшли до дня підготовчого засідання від інших кредиторів боржника підлягають:

- залишенню без розгляду;*
- відмові у задоволенні;*
- розгляду по суті, та у разі відповідності вимогам КУзПБ - задоволенню;*
- призначенню кредиторських вимог, що зазначені у таких заявах до розгляду у попередньому засіданні суду в порядку, передбаченому ст. 47 КУзПБ ?*

II.

Опис дослідження.

Відкриття провадження у справі про банкрутство залежить від наявності передбачених КУзПБ матеріально-правових підстав.

З'ясування кола матеріально-правових підстав для порушення справ про банкрутство за заявою кредитора потребує аналізу та одночасного застосування низки норм КУзПБ.

Так, згідно зі статтею 1 КУзПБ кредитором є, зокрема, юридична особа, яка має грошові вимоги щодо грошових зобов'язань до боржника. Грошовим визнається зобов'язання боржника сплачувати певну грошову суму відповідно до цивільно-правового правочину та на інших підставах, передбачених законодавством України. Неспроможність боржника виконати після настання встановленого строку грошові зобов'язання перед кредиторами не інакше, як через застосування процедур, передбачених Кодексом, свідчить про неплатоспроможність боржника.

Отже, підставою для застосування до боржника встановлених КУзПБ процедур та, відповідно, відкриття провадження у справі є неплатоспроможність боржника. Ознакою такої неплатоспроможності є наявність невиконаного боржником зобов'язання перед кредитором незалежно від його розміру та строку невиконання. З огляду на норму частини шостої статті 39 КУзПБ між боржником та кредитором щодо заявлених вимог має бути відсутній спір про право, який підлягає вирішенню у порядку позовного провадження¹.

Отже згідно з КУзПБ матеріально-правовими підставами відкриття провадження у справі про банкрутство є:

- а) неспроможність боржника виконати зобов'язання перед кредитором;
- б) відсутність спору про право між боржником і кредитором щодо цього зобов'язання.

Відповідно до ч. 1 ст. 34 КУзПБ заява про відкриття провадження у справі про банкрутство повинна містити, зокрема, виклад обставин, що є підставою для звернення до суду. Згідно з ч. 1 ст. 36 КУзПБ боржник до дати проведення підготовчого засідання надає до господарського суду та заявнику відзив на заяву про відкриття провадження у справі, в якому, зокрема, зазначаються заперечення боржника щодо вимог заявника (заявників).

¹ Вечірко І. Умови відкриття провадження у справі про банкрутство згідно з нормами Кодексу України з процедур банкрутства // Застосування норм Кодексу України з процедур банкрутства. Збірка наукових статей / За загальною редакцією д.ю.н., судді Верховного Суду С. В. Жукова. К.: Алерта, 2019. С. 19-20.

Водночас, як зазначається у ч. 4 цієї ж статті, відсутність відзиву на заяву про відкриття провадження у справі не перешкоджає провадженню у справі.

Завданням господарського суду у підготовчому засіданні законодавство визначає: а) перевірку обґрунтованості вимог заявника; б) з'ясування наявності підстав для відкриття провадження у справі про банкрутство.

З точки зору процедури це включає в себе:

а) розгляд поданих документів та заслуховування пояснень сторін;

б) перевірку обґрунтованості вимог заявника та оцінку обґрунтованості заперечень боржника;

в) за результатами розгляду заяви про відкриття провадження у справі та відзиву боржника постановлення ухвали про відкриття або відмову у відкритті провадження у справі.

У ч. 4 ст. 39 КУзПБ врегульовано ситуацію, коли до суду до початку підготовчого засідання надійшло кілька (дві і більше) заяв кредиторів про відкриття провадження у справі про банкрутство, які конкурують між собою за право стати ініціюючим кредитором.² У разі якщо до господарського суду до дня підготовчого засідання надійшло кілька заяв і одна з них прийнята судом до розгляду, інші ухвалою господарського суду приєднуються до матеріалів справи і розглядаються одночасно.

Диспозиція цієї норми передбачає передумови її застосування:

а) до суду надійшла заява кредитора про відкриття провадження, яка ухвалою суду прийнята до провадження в порядку ст. 35 КУзПБ;

б) до дня підготовчого засідання до суду надійшла ще одна або більше заяв кредиторів про відкриття провадження у справі про банкрутство, і ці заяви так само судом прийнято до провадження в порядку ст. 35 КУзПБ.

Сукупність зазначених процесуальних юридичних фактів породжує правовідносини, що регулюються ч. 4 ст. 39 КУзПБ щодо порядку розгляду

² Ймовірна ситуація, коли до проведення підготовчого засідання до суду надійшла одна чи більше заяв кредитора про відкриття провадження у справі про банкрутство та заява боржника про відкриття провадження у справі про банкрутство. На нашу думку, в цьому випадку заява боржника має бути розглянута першою «поза чергою» (незважаючи на те, що вона надійшла не першою) з огляду на те, що: а) в попередньому засіданні розглядається обґрунтованість *вимог заявника*, проте за змістом заяви боржника про відкриття провадження вона ґрунтується не на *вимогах*, а на загрозі неплатоспроможності; б) щодо заяви боржника, то в попередньому засіданні передбачено з'ясування наявності підстав для відкриття провадження у справі про банкрутство, а не обґрунтованість вимог заявника; в) в абз. 2 ч. 4 ст. 39 КУзПБ зазначено про *визнання вимог заявника необґрунтованими та обґрунтованість вимог інших заяв кредиторів*. Отже ч. 4 ст. 39 КУзПБ застосовується лише за наявності конкуренції заяв кредиторів, якщо ж до підготовчого засідання до суду надійшла заява боржника, судом з'ясовує наявність підстав відкриття провадження (в даному випадку – загроза неплатоспроможності), за наявності підстав ухвалою відкриває провадження у справі. Якщо ж суд встановить відсутність підстав для відкриття провадження за заявою боржника, він в порядку ч. 4 ст. 39 КУзПБ розглядає заяви кредиторів.

одночасного розгляду заяв про відкриття провадження у справі про банкрутство: інші заяви ухвалою господарського суду приєднуються до матеріалів справи і розглядаються одночасно. У разі визнання вимог заявника необґрунтованими господарський суд оцінює обґрунтованість вимог інших заяв кредиторів, приєднаних до матеріалів справи, і вирішує питання про відкриття провадження у справі у порядку, передбаченому цією статтею.

У ч. 4 ст. 39 КУЗПБ вбачається певна послідовність процесуальних дій суду під час вирішення питань розгляду декількох заяв про відкриття провадження у справі про банкрутство, а саме:

1) прийняття судом до розгляду заяви кредитора про відкриття провадження у справі про банкрутство, яка подана першою;

2) приєднання другої та наступних заяв кредиторів до заяви, яка надійшла першою, для одночасного розгляду. Щодо кожної заяви кредитора суд виносить ухвалу³, в якій має бути зазначено, що вона приєднується до справи для одночасного розгляду та визначено черговість цієї заяви згідно з часом надходження до суду заяви кредитора про відкриття провадження у справі. Одночасність розгляду заяв слід розуміти як розгляд в одному підготовчому засіданні та у послідовності, визначеній у абз. 2 ч. 4 ст. 39 КУЗПБ. Алгоритм цієї послідовності вимагає, щоб суд розглядав заяви поетапно і після оцінки обґрунтованості кожної заяви суд виносив ухвалу про відкриття (відмову у відкритті). Після винесення першої ухвали про відкриття провадження, розгляд заяв кредиторів у підготовчому засіданні має бути припинений. Тобто «одночасність» не означає, що у підготовчому засіданні має відбутись розгляд усіх поданих заяв кредиторів, але означає, що суд розглядає їх в одному підготовчому засіданні з урахуванням певної послідовності;

3) розгляд заяви, яку подано першою та оцінка обґрунтованості вимог заявника;

4) за умови обґрунтованості вимог заявника, суд відкриває провадження у справі про банкрутство, про що виносить ухвалу. На нашу думку, в такому разі не має підстав для розгляду в підготовчому засіданні інших заяв кредиторів, оскільки результат підготовчого засідання – відкриття провадження у справі про банкрутство – вже досягнуто, а провадження може бути відкрито лише за однією заявою;

5) у разі необґрунтованості первісної заяви суд оцінює обґрунтованість вимог послідовно другої заяви, а у разі визнання її необґрунтованою, наступної заяви кредитора, приєднаних до матеріалів справи, у послідовності, в якій ці заяви були приєднані до справи для одночасного розгляду, і вирішує

³ На нашу думку, з огляду на принцип процесуальної економії питання про приєднання заяви до справи може вирішуватись в ухвалі про прийняття заяви про відкриття провадження у справі, яку суд виносить в порядку ст. 35 КУЗПБ.

питання про відкриття провадження у справі. Питання про відкриття провадження у справі суд вирішує після розгляду кожної наступної заяви, і за результатом розгляду виносить ухвалу про відкриття або відмову⁴ у відкритті провадження у справі. Якщо у відкритті провадження відмовлено, суд переходить до розгляду та оцінки обґрунтованості наступної заяви кредитора.

Таким чином, метою одночасного розгляду заяв кредиторів в підготовчому засіданні є перевірка обґрунтованості вимог заявника та з'ясування наявності підстав для відкриття провадження у справі про банкрутство. При цьому, обґрунтованість вимог інших заяв кредиторів (приєднаних до матеріалів справи) суд оцінює лише у разі визнання вимог першого заявника необґрунтованими.

Перевірка обґрунтованості вимог заявника, а також з'ясування наявності підстав для відкриття провадження у справі про банкрутство, які здійснюються господарським судом у підготовчому засіданні відповідно до ч. 1 ст. 39 КУзПБ, вимагають від суду встановлення:

а) наявності між заявником і боржником грошового зобов'язання в розумінні абз. 5 ч.1 ст. 1 КУзПБ;

б) неспроможності боржника виконати це зобов'язання перед заявником;

в) безспірності вимоги заявника щодо виконання цього зобов'язання.

Обсяг перевірки заяв з вимогами конкурсного кредитора до боржника, які подаються в порядку ст. 45 КУзПБ та перевіряються в порядку ст. 46 КУзПБ, є дещо меншим порівняно з перевіркою обґрунтованості заяв про відкриття провадження в порядку ст. 39 КУзПБ. Така перевірка вимагає встановлення обставин, що підтверджують наявність грошового зобов'язання боржника, та не передбачає встановлення неспроможності боржника виконати це зобов'язання перед заявником та безспірності вимоги заявника щодо виконання цього зобов'язання.

Таким чином, на нашу думку, заяви кредиторів, які залишились нерозглянутими в підготовчому засіданні, мають бути розглянуті судом в попередньому засіданні. При цьому, на нашу думку, такий кредитор не позбавлений права заявити додаткові грошові вимоги до боржника, як це передбачено у ч. 2 ст. 45 КУзПБ, нарівні з кредитором, за заявою якого відкрито провадження у справі.

⁴ З підстав, зазначених у ч. 6 ст. 39 КУзПБ.

III.

Висновки:

1. Дії, які слід вчинити господарському суду при одночасному розгляді заяв про відкриття провадження у справі про банкрутство, що подані різними кредиторами боржника, у відповідності до ч. 4 ст. 39 КУзПБ, – див. по тексту Висновку.

2. Одночасний розгляд заяв про відкриття провадження у справі про банкрутство, які надійшли до дня підготовчого засідання, не означає, що господарський суд відкриває провадження за кількома заявами кредиторів, навіть у разі їх обґрунтованості. КУзПБ взагалі не передбачає можливості двічі чи більше разів відкривати провадження у справі про банкрутство. Провадження відкривається один раз за заявою про відкриття провадження, яка надійшла першою та яку прийнято ухвалою в порядку ст. 35 КУзПБ, за умови її обґрунтованості. В такому випадку інші заяви в підготовчому засіданні не розглядаються, ухвала про відкриття провадження за цими заявами не виноситься.

3. У разі обґрунтованості заяви про відкриття провадження у справі про банкрутство, яка надійшла до господарського суду першою і як наслідок відкриття провадження у справі про банкрутство за такою заявою, інші заяви, які надійшли до дня підготовчого засідання від інших кредиторів боржника підлягають розгляду у попередньому засіданні суду в порядку, передбаченому ст. 47 КУзПБ як заяви з кредиторськими вимогами до боржника (заяви конкурсних кредиторів).

**Член Науково-консультативної ради
при Верховному Суді
кандидат юридичних наук**

Беляневич В.Е.

**Член Науково-консультативної ради
при Верховному Суді
доктор юридичних наук, професор**

Беляневич О.А.